

ЕРОДОВАНІСТЬ ГРУНТОВОГО ПОКРИВУ – ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ЕКОЛОГІЧНОЇ ОЦІНКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ УГІДЬ

Базелюк О. – студент 4 курсу, спеціальність «Екологія, охорона навоколишнього середовища та збалансоване природокористування»

Керівник: доцент Трач С.В.

Кафедра моніторингу навоколишнього середовища та збалансованого природокористування

Водна ерозія ґрунтів залежить, насамперед, від кількості опадів. Природно, що по окремих роках і періодам кількість опадів може змінюватися в широких межах. Тому ерозія ґрунтів у різні роки протікає з різною інтенсивністю.

Н.Е. Долгов за тривалий час спостережень встановив закономірність, яка полягає в тому, що інтенсивність зливи знаходиться в зворотній залежності від її тривалості.

Уся територія України входить в район найбільш руйнівних в ерозійному відношенні злив. Протягом року, у більшості місць нашої країни виникає в середньому від однієї до чотирьох злив.

Інтенсивність змиву ґрунтів збільшується при підвищенні температури води, у зв'язку із зниженням її в'язкості і збільшенням швидкості течії [1].

На Україні переважає ерозія від зливових опадів, і лише на Поліссі та у північних районах Лісостепу має місце інтенсивна ерозія ґрунтів від талих вод. Велике значення для розвитку ерозійних процесів має мікроклімат. Інсольованими схилами та схилами, що піддаються дії вітру, є північно-східні, східні, південно-східні і південні.

Складна екосистема ґрунтового покриття найбільш сильно руйнується внаслідок інтенсивного розвитку ерозії. В Україні водній і вітровій ерозії піддається більш 13,9 млн. га сільськогосподарських земель, чи 33,2% від загальної площі. Більше всього сільськогосподарських угідь з еродованими ґрунтами є в Донецькій (70,6%), Луганській (61,6%) і Одеській (55,8% від загальної площі) областях. Еродовані майже половина продуктивних земель Кіровоградської, Миколаївської і Харківської області. У цілому по Україні середньорічний приріст еродованих земель складає 80-90 тис. га. У складі еродованих земель виділяється 4,6 млн. га середньо- і сильнозмитих, у тому числі 68 тис. га тих, які цілком втратили весь гумусовий горизонт. Інтенсивність площинної ерозії на орних землях змінюється від 0 до 103,2 т/га за рік, середньорічна інтенсивність – 15 т/га, втрати гумусу – 0,5 т/га, а поживних речовин – 0,6 т/га. На слабкозмитих ґрунтах, внаслідок дії ерозійних процесів Україна щороку втрачає до 15-20% врожаю сільськогосподарських культур, 30-40% на середньозмитих, 50-60% на сильнозмитих [2].

Ерозія похилих земель також дуже сильно погіршує екологічну ситуацію в ландшафтах, завдає шкоду не тільки ґрунту, як природній екосистемі, але і прилеглим елементам ландшафтів.

Щорічні еколого-економічні збитки через ерозію ґрунту перевищують 10-15 млрд. дол. США.

Велику небезпеку являє прогресивна водна ерозія ґрунтів. Незалежно від типів ґрунтів зі збільшенням ступеня їх еродованості різко підвищується максимальна гігроскопічна вологість і щільність ґрунтів, знижується загальна і капілярна пористість, значення польової вологоємності, пластичність, запаси продуктивної вологи і вміст водотривких агрегатів [3].

Результати чотирирічних досліджень(1980-83рр) на схилових землях показали, що з кожного гектару у середньому втрачається 207 м³ води (або 41-43% від загального запасу води у снігові) та біля тони ґрунту. В умовах сильного прояву ерозії поверхневий стік досягав 390-430 м³/га (чи 55-60%, а змив мілкозему – 2,5-2,7 т/га

Максимальні втрати гумусу з мілкоземом сягали: 14,7-16,6 кг/га, азоту 17,5-19,5 кг/га, фосфору 8,1-8,2 кг/га, калію 60-61 кг/га, у тому числі водорозчинних форм: N_{min} 8,5-9,7, P₂O₅-3,1, K₂O-1,0. [4]

Список використаних джерел

1. Маккавеев Н.И. Некоторые особенности эрозионно-аккумулятивного процесса // Эрозия почв и русловые процессы. – М., 1981. – Вып. 8. – С. 5-16.
2. Осипчук С.А. Проблемы эродированных почв Украины / С.А. Осипчук. Аграрная наука №5. – 2001. – С.19-20
3. Скородумов А.С. Эродированные почвы и продуктивность сельскохозяйственных культур. – Киев.: Урожай, 1973. – 269 с.
4. Рындыч Л.П., Явтушенко В.Е. Смыв питательных веществ из выщелоченного чернозема в почвозащитном севообороте // Почвоведение. 1987. № 4. С. 117–123.
5. Екологічна експертиза та природоохоронне інспектування: навчальний посібник / Р.Ю. Гаврилянчик, Л.С. Васик, О.В. Павлів, Я.В. Каленчук. – Кам'янець-Подільський: Подільський державний аграрно-технічний університет, 2010. – 112 с.